

Szépséges megpróbáltatás

K. I.-né elfordítja a fejét, ha az utcán babakocsit toló anyja jön vele szemben, kinek arcáról valami földöntúli elégedettség sugárzik. K. I.-né egyenesen bosszantja ez a „pökhendi”, „büszke” tartás: „egyesek úgy viselik anyaságukat, mint valami rangos kitüntetést. Hát olyan nagy érdem anyának lenni?” — dohog és közben majd megszakad a szíve, hogy neki nem sikerült. Depressziós és ideges, ideges, ideges.

Valóban: érdem-e az anyaság? Anyává lenni véletlenül is lehet. Jó anyának maradni csak szívvel és ésszel sikerül. A babázó kismamákornak egyszer — legkésőbb három év elteltével — végeszakad. Kinek rózsaszín felhőbe burkolt időszak ez az életében, kinek csak az első hónapok azok. Mert jönnek a betegségek, az aggodalmak, az átvirrasztott éjszakák, kezd lassan terhéssé válni a „rabság”. Az ész és szív védő és dacsövetségében kísérelheti meg az ember manapság, hogy jó, gyermekében örömet lelő anyá maradjon, szerető, gondoskodó feleség, s egyszerűsége a kenyérkereset megfizetését lelkismeretesen ellátó munkakör is. Sok ez együtt. Hisz az anyaság is és a munka is egész embert kíván. Akármelyikből csúnyk el a másik javára, lelki egyensúlyunk fölborul, és végül is csak a gyerek sanyit meg. Ő kapja talán „érdemtelenül” a túl hangos szót, az igazságtalan füstöt. A percekkel folytatott futóversenyben éppen a közös játékokra, az esti mesére nem jut idő. Mert fáradt a mama, mert ideges a mama. Mert aki az élet teljességét akarja, annak patikamérleg kell kidekázni idejét, energiát és olykor, hol a szívnek, hol az észnek engedve, rangsorolnia kell, kié az elsőbbség a család-gyerekek — hivatás triumvirátusából.

A viszonylagos egyensúlyhoz bizonyos alapvető adottságokat meg kell teremtenünk. A jó házasság, az egészség, a megtalált hivatás, mind feltétele a lelki békének. Persze számos gond — belőlünk és kívülről eredő — szövi át mindennapjainkat, amelyek közül jó néhány képes arra, hogy fölborítson mindent, utat nyitva az indulatok áradatának.

G. I.-né esetében halmozódnak ezek az okok. Két óvodás korú gyermekét egyedül neveli, azaz hogy férj nélkül. Együtt él 58 éves édesanyjával. A fiatalasszony panaszkodik: ősszel fél napra vették csak föl az óvodába a két kicsit. Januárban személyesen ment el a tanáchoz, hátha sikerrel jár. Azt a választ kapta: elég fiatal a nagymama, fektesse le odahaza a gyerekeket ebéd után. A gyerekeivel magára maradt édesanya pedig —

joggal — nem akarja terhelni a megfáradt nagymamát. És rágódik, bosszankodik nap mint nap, hogyan lehetséges az, hogy „kötelező teszik” a nagyszülők számára az unokák gondozását.

Kétségtelen, hogy könnyebb, kényelmesebb, sőt megnyugtatóbb lenne, ha a nyugdíjas nagymama a megérdemelt szabadságot pihenéssel töltene, ha a gyerekek délután is szakemberek felügyelete alatt lennének, egészséges, biztonságos körülmények között. Bizonyára kevesebb gond nehezedne erre a csonka családra, és kiegyensúlyozottabb, jobb kedélyű lenne az édesanya is. Nyugtatóul az édesanyának: a nyártól nem kell félnie, csak júniusig tartson ki a nagymama. Akkor biztosan lesz üresedés és befér az ő két gyereke is abba a nagyon zsúfolt óvodába.

T. E.-né üzemmérnök, szintén két gyermeket nevel. Tele van feszültséggel, sérelemmel, vívódással, gondjait nem tudja megosztani az illetékesekkel, mondván: „félek, hogy főnökeim rajtam ütnének, ha panaszkodni merésznék”. Szomorú tapasztalata, hogy jó néhány munkahelyen azt a lovat ütik, amelyik amúgy is húz. Magát is az ilyen „igavonók” közé sorolja. Bár amint jobban megismerem őt, az az érzésem, anyai mivoltáért vár több elismerést a munkahelyén. Már pedig ott kizárólag a munkát díjazták, s ha főnökei ezt teszik, helyesen járnak el.

T. E.-né tulajdonképpen elégedett is lehetne. Néhány éve, amikor Szegedre került férjével, vállalatuk segítségével lakáshoz jutottak. Megszületett az első, majd a második gyerek, négy évig a gyás révén maga gondozhatta őket az édesanya. Két

esztendeje új intézménnyel látott munkához. A gyerekek óvodába, illetve bölcsődébe kerültek. Azóta azonban: „egyik betegség, fertőzés a másik után. En a mandulám is kivettem, nehogy én fertőzzem meg őket. Most is táppénzen vagyok, mert a torkom begyulladt, a gyerekek azt is elkapták. Szeretem a munkámat, a hosszú szünet után lelkesedéssel vettem magam az új feladatok megoldásába. S akkor egyik kolleganóm a fejéhez vágta: „nem gazdaságos a munkád”. Másik munkatársam pedig megjegyezte: „egyesek a fizetésüket sem termelik meg, még talán a prémium is kellene”. A főnökömtől meg egy hét szabadságot kértem, amikor a férjem üdülőbeutalót kapott. A válasz: „keressen magának valami adminisztratív munkahelyet, ahol nem gond az ilyen instabil munkaerő helyettesítése. Nálunk fesszített tervterjesztés van és határidők”. Sokat gyöttrődöm emiatt, hisz nem tudok kétfelé szakadni. Feszült vagyok és ideges... a nagyobb gyerekekkel pszichológushoz járok.”

Az anyaság elismerése, „díjazása” nem a munkahelyi feladatok. Együttérzést, megértést várhat főnökeiktől, munkatársaitól a gyerekeikért áldozatokat hozó nő, de ez pusztán szavakban nyilvánulhat meg. A pénz, a munkahelyi elismerés kizárólag a munkáért jár. Így igazságos. Az ideig-óráig tartó lemondásokkal valómi egészen más a fizetés.

Mert kedves K. I.-né, G. I.-né és T. E.-né: az anyaság nemcsak érdem, hanem megpróbáltatás is. Szépséges megpróbáltatás. S hogy kiálljunk a próbát, akarjunk urrá lenni idegeinken, még ha oly nehéz is.

Chikán Ágnes

Gyengénk: a számolás

Igen nagy füstjűk támadt az országban az úgynevezett termofor kéményeknek. Szabályszerűségüknek ugyanis az a titka, hogy igen pontos keresztmetszettel kell megépíteni őket, különben veszedelem forrásai lehetnek. Kerekedett is már példa arra, hogy a kémény miatt szinte le kellett bontani a házat. Pedig az sem kis gond, hogy minisztériumi rendeletre minden ilyen kéményt fölül kell vizsgálni! Mert a kéményseprő nem bújhat bele, nem tudja végigarszolni a feketeséget.

Vette a hírt egy mozgékony szellemű, műszaki fantáziával is megáldott szegedi gépész szakvezető, elindította fejében a bogarat. Addig-addig barkácsol, amíg megépített házi műhelyében egy szerkenyt, amely akár építés közben, akár építés után meg tudja mérni hosszát a kémény keresztmetszetét 2–3 milliméter pontossággal, de leengedhető falazott kéményekbe és szellőzőbe is, ha netalántán ott kellene mérni vagy hibát keresgél. A mérést egyetlen ember el tudja végezni, mert amint fölfelé húzza, a műszerből kiold két tapogatót, ezek

pedig elektromos úton jelzik, hogy mit „fognak”. Minden kéményelemről és azok összeállításáról, minden szűkületről tájékoztat, alig egy kiló és összesen két laposelm kell az üzemeltetéséhez. Nem is drága szerkezet, az újító 6500 forintból sikerítette.

A műsért megkapták a városgazdálkodási vállalat kéményseprői és már több mint egy esztendeje beletárolnak vele a kéményekbe! A minisztérium által rendelt kötelező vizsgálókat Szegeden már ezzel végzik és objektívítását senki sem vitatja.

De az igazi történet csak most kezdődik. Azzal a feltevéssel, hogy no akkor bizonyosan az egész országot ilyen egyszerűen vizsgálják már a régi és új kéményeket. Már megvan a poén: szó sincs róla! Ismerik ugyan a műsért sok helyen, s pártolná elterjesztését az ÉVM is, az ingatlankezelő vállalatok tartóssága is, többen — körülbelül harmincan — már kopogtattak is érte a szegedi újtónál. Fizetnék a műbát és az újítót megillető díjat is, mégsem jutnak vele végezni, mert előbb meg kellene csinálni!

Nos hát kerítést tudunk

mi leghamarabb csinálni, mert ahhoz csak paragrafus kell. Az újító nem csaphat föl műszergyártónak — ez természetes. Vállalat, ipari szövetkezet nem kezd kis üzletbe, mert jó szerével pár darab ilyen szerkezettel kielégítene a teljes keresletet — ez is érthető. Kisiparosnak esetleg érdemes lenne fölvenni — az viszont nem kalkulálható és nem fizethető semmiféle díjat az újítónak. S máris bekerítettük magunkat! Hiszen az senkinek sem jut eszébe, hogy mondjuk az ÉVM elrendezhette ebben minden tisztességes érdeket.

Kis dolog? Nem forradalmasítja a technikát, az bizonyos. De van benne valami ránk még most is jellemző. A számolás megy nekünk nehezen. Annak felismerése hiányzik, hogy nem mindegy, három ember vergődik egy napig, mire valahogyan elvégez egy vizsgálatot, megbízhatatlanul — vagy egy kéményseprő végez vele húsz perc alatt!

De sok pénz kifutott még addig kéményeinken, mire ezt az egyszerű számtani műveletet alkalmazni is megtanuljuk!

SZ. S. I.

„Maszkások” télbúcsúztatója

Február utolsó vasárnapján, Forráskúton évről évre csörgőkkel és vidám kurjongatással verik fel az utcák csendjét. Tarka ruhás „maszkások” búcsúztatják a telet. Olykor a házakba is bezörgenek. Tuskóhúzásnak hívják ezt a farsangi mulatságot.

De vajon mikor és miért nevezték el így? — érdeklődöm Zádori Sándortól, a művelődési ház igazgatójától.

— Az írásos emlékek szerint Mária Terézia korában is volt már tuskóhúzás — válaszolta. — A hagyomány azt tartja, hogy a menet élén tuskót húztak. Ezen a csapáson jártak háztól házig. Akkoriban nehéz lehetett

közlekedni a havas-sáros földutakon. Ha olyan házhoz értek, ahol a lánynak „illet” volna már férjhez menni, vagy ideje volt már, hogy megnősüljön az ott lakó legény, bemésztek az ablakot. Aztán tréfás-csúfolódó mondatokat kiabáltak, és egy kötéllel tuskót akasztottak a lány vagy a legény nyakába. Persze jóval nagyobbant ennél — mutat mosolygva egy kisebb tuskódarabot...

Javában tart a tuskóhúzás. A „maszkások” délután a művelődési háztól indultak. Néhányan valóban húzzák a zsinegre kötött tuskót. Javasszony, subás juhász, fehér lepedős szellem, sőt még vasorrú bába is akad köztük.

Talán az utóbbi jelmez viselőjének legfáradtságosabb a farsang. A gyerekek szüntelen inceselkednek vele, hogy jókora vesszőseprűjével kergesse meg őket.

Az egyik ház előtt elcsendesednek a farsangolók. Úgy tűnik, nem kisebb dologra készülnek annál, hogy benyomják a nagykaput. Igaz, a láncot előbb leakasztják róla. Tévécamera lencséje csillog az udvarban. Film készül a faluról. S abból a tuskóhúzás sem maradhat ki. A „maszkások” száraz megszólalással dörmögik meg az ablakot. Fennhangon elmondják a mondatokat, s viszonozásul, ahogy illik, farsangi fánkkal és borral látják vendégül őket.

Hatalmas rőzsemáglya a művelődési háznál. Azon égetik el a „telet”. A zord évszakot szalmabábu jelképezi, egy kétkerekű kocsin húzták magukkal a „maszkások”. Repka János községi tűzoltó is segítkezik a tűzgyújtásban.

— Mióta ismerlek, minden tuskóhúzásra előzők — mondja. — Nem hagyom ki én sem, pedig Szegeden lakom — szól közbe László József.

A hosszú sorban parkírozó gépkocsik elárlóják, hogy másokat is érdekel, hogyan elevenítik fel évről évre ezt a néphagyományt.

A legidősebb „maszkás” övvegy Tapadi Mátyásné, 71 éves. Mégis éppoly jókedvvel mulat, mint a fiatalabbak.

— En ugyan nem fáradtam el — bizonygatja. — Élethalo a vidámsággért. Már huszonnégy évesen is beöltöztem.

Célszó Józsefné az egyik csoportot vezeti. Férjét és négy gyermekét is elhozta.

— Megbeszéljük előre, hogy ki, minek öltözik. Kéves kell a jelmezhez. Azokat a ruhákat otthon is meg lehet találni.

— Mit gondol, hányszor rendeznek még tuskóhúzást?

— Sokszor, bizonyosan... Jámbor Ernő

Kísérleti üzem

Kísérleti üzem és laboratórium építését kezdték meg a győri Graboplast pamut-szövő és műbörgyárban, ahol általában négyévenként kicserélik termékeik 50 százalékat. A piac igényeit érvényesítő fejlesztés motorja — a gyár kutató- és fejlesztő apparátusa — jut az 50 millió forintos beruházással korszerű, tekintélyesnek és fontosságának megfelelő munkafeltételek közé. Drága, és érzékeny műszereiket klimatizált termekbe költöztetik, s néhány, a kutatómunkához szükséges berendezéssel ki is egészítik.

A laboratórium mellé mini üzemet is berendeznek. Alkalmassá a kísérleti termékek előállítására.

Jubileumokra készülődve

Három nagyszabású jubileumi kiállítás előkészületei folynak a szegedi Móra Ferenc Múzeumban. A társszervekkel és testvérintézményekkel együttműködve készülnek a szegedi nagy árvíz 100. évfordulójának megünneplésére, a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 60. évfordulójára és Szeged sokaréű frójának, Móra Ferencnek születési centenáriuma.

A szegedi nagy árvíz száz éves évfordulójára a Horváth Mihály utcai képtárban három kiállítás készül. A ma, Szegeden élő festőművészek emlékeztetnek a nagy árvízre. A mi Tiszánk címmel rendeznek tárlatot, bemutatva a folyónak és környékének sajátos arculatát, ihlető színeit, hangulatát. A második szinten a Magyar Nemzeti Galéria, a szolnoki Damjanich Múzeum és a szegedi Móra Ferenc Múzeum központosított gyűjteményeiből válogatott Arvizi képek című tárlat látható majd. Ez a bemutató a korabeli árvíz ábrázolásokat sorakoztatja fel. Mindkét kiállítást dr. Szeles Zoltán művészettörténész rendezi. A képtár harmadik szintjén a Magyar Építőművészek Szövetsége helyi csoportjának közreműködésével Szegedi városrekonstrukció, városrekonstrukció címmel rendeznek dokumentumkiállítást a megyei levéltár és a mú-

zeum anyagából. A bemutató korabeli tervek, vázlatok és egyéb dokumentumok segítségével idézi föl a nagyvíz utáni városépítés világviszonylatban is korszerű munkálatait. A kiállítást Bakonyi Tibor építész közreműködésével Zombori István múzeumi osztályvezető rendezi. (A szegedi várban a nagyszabású árvízi dokumentumkiállítás a sok esemény és a vár átalakítása miatt májusban nyílik.)

A hatvan esztendeje kiállított Magyar Tanácsköztársaság három kiállítással emlékeztet. Az egyik anyagát Csongrád megye három testvérmegyéjének székhelyén, a lengyelországi Lódzban, a szovjetunióbeli Odesszában és a jugoszláviai Újvidéken mutatják be. A harmadik tablónyit, mintegy 120 fotót tartalmazó dokumentumtárlat bemutatja a Tanácsköztársaság országos és helyi eseményeit. A másik kiállítás, mely a Tanácsköztársaság kikiáltásának évfordulóján nyílik a megyei tanács aulájában, két részből áll. Egyik része az országos eseményeket sorakoztatja föl, a másik része megyei anyag — a proletárdiktatúra szegedi, hódmezővásárhelyi, szentesi és makói dokumentumait tárja elénk. A kiállítás gondozója Sipos József.

A harmadik kiállítást Nagy Ádám készíti elő. A Tanácsköztársaság pénzeit gyűjtik egybe — az akkor forgalomban levő pénzeket, a direktóriumok (városok, üzemek stb.) pénzeit, a szükségpénzeket és a Tanácsköztársaság tervezett pénzeit. A bemutatást kiegészítik a kibocsátás és forgalmazás levéltári dokumentációi. A kiállítás előadásokkal összekapcsolt numizmatikus találkozót szerveznek. (Ez az alkalom arra is jó, hogy a magán-személyeknél levő, jelentéktelen külsejű, egykori szükségpénzeket összegyűjtsék. Akinek birtokában ilyen van, kérlek, bocsássa azt a múzeum rendelkezésére!)

Móra Ferenc születésének 100. évfordulójára emlékszóbat nyitnak egykori munkahelyén, a róla elnevezett múzeumban. A múzeum egyik helyiségében berendezik Móra hajdani dolgozószobáját, az interjúer mellett dokumentumokban rajzolják meg Móra múzeumi tevékenységét — régészeti munkásságát, néprajzi gyűjtéseit, természetrajzi kutatásait. A kötetek, személyes tárgyait, leveleit bemutató tárlókat eddig ismeretlen fényképek teszik teljessé. Az állandó kiállítást dr. Juhász Antal, a múzeum igazgatóhelyettese rendezi.

Régi és új zsinagógák

A hírhedt „hosszú kések éjszakáját”, amelyen Hitler lezámolt volt elbarátaival, köztük Röhmrel is, 1934-ben, 1938. november 9-én követte a „kristályéjszaka”, a nyílt antiszemita terror ki-robantása. Ekkor 191 zsinagógát gyújtottak fel és további 76-ot — köztük értékes műemlékeket — porig romboltak.

Az első német munkáspárti állam, amely a szabadságot, egyenjogúságot minden polgárának biztosítja, jóváteszi a múlt bűnét. Ebben az országban, ahol az antiszemitizmus, a faji megkülönböztetés nem létezik, a zsidó vallású lakosság is otthon, valódi hazájában érzi magát. Az állam sokoldalú segítségét nyújt az NDK nyolc

zsidó hitközsége eredményes működéséhez. Drezdában és Erfurtban új zsinagóga épült, Berlinben, Lipcsében, Halleban restauráltak a régieket, Karl-Marx-Stadtban új hitközségi és imaházat emeltek, Lipsében zsinagóga-kórus, Berlinben zsidó öregek otthona működik.

A közelmúltban restaurált templomok között van a „Béketemplom” néven ismert berlini, Ryke-utcai zsinagóga. A berlini üzemek 18 hónapi munkával varázsolta újjá. Ez a háromhajós, bazilika módra épült zsinagóga egyébként elsőnek nyitotta meg — kapuit a hivők előtt a Hitler-uralom megdöntése után. Az újjáépített zsinagóga 700 hívő befogadására alkalmas.